

ETKİLEŞİMLİ KİTABI OKUMA SÜRECİNİN ÇOCUKLARIN DİL GELİŞİMLERİNE ETKİSİ OF THE INTERACTIVE BOOK READING PROCESS EFFECTS OF CHILDREN ON LANGUAGE DEVELOPMENTS

Gökçe HAFIZOĞLU ÇELİK*, Sühendan ER**,
Müdüriye YILDIZ BIÇAKCI***

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Çocuk Gelişimci, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara/Türkiye.

10000-0001-6795-6611

**Doç. Dr., TED Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Ankara/Türkiye.

0000-0002-0317-2356

***Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara/Türkiye.

0000-0002-8506-1616

Yazışma Adresi:

Gökçe HAFIZOĞLU ÇELİK
e-posta:gokce.hfzoglu@gmail.com

Gönderim Tarihi : 5 Ağustos 2019

Kabul Tarihi : 18 Mart 2020

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada 20-32 ay arasında çocuğa sahip annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecinin çocukların gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada nicel ve nitel karma desen kullanılmıştır. Araştırmaya 20-32 ay aralığında olan çocuklar ve anneleri katılmıştır. Çalışmada çocukların dil gelişimlerini belirlemek için Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA) ve annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecinin çocukların dil gelişimlerini belirlemek için "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır. Anneler ile ilk görüşmeler yapıldıktan sonra çalışmaya gönüllü olarak katılan annelere üç oturumdan oluşan seminer verilmiştir. Seminerin ardından anneler çocuklarına haftada üç kitap olacak şekilde toplam on hafta 30 öykü kitabını okumuşlardır. Her bir kitap okunduktan sonra anneler her bir kitap için Öykü Kitabı Bilgi Formunu doldurmuşlardır. On haftalık etkileşimli kitap okuma süreci sonrasında yeniden anneler ile görüşmeler yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde nicel bulgularda etkileşimli kitap okumanın ocukların dil gelişiminde anlamlı farklılıklar bulunmazken, nitel bulgularda ikinci görüşmelerde anne görüşlerinin daha fazla çocukların dil gelişimine vurgu yaptıkları dikkati çekmektedir.

Sonuçlar: Erken çocukluk döneminde çocuğu olan tüm anne babalara etkileşimli kitap okuma konusunda eğitim verilmesi önemlidir.

Anahtar kelimeler: Etkileşimli kitap okuma; dil gelişimi; kitap

ABSTRACT

Aim: In this study is to examine the effect of interactive reading process on children's development of mothers with children between 20-32 months.

Methods: Quantitative and qualitative mixed patterns were used in the research. Children and their mothers who were in the range of 20-32 months participated in the study. The study used the Gazi Early Childhood Assessment Tool (late) to determine the language development of children and the "Semi-Structured Interview form" to determine the language development of children of the process of interactive book reading to the children of mothers. After initial interviews with the mothers, three sessions of seminars were given to the mothers who voluntarily participated in the study. After the seminar, mothers read 30 short story books for a total of ten weeks, with three books a week for their children. After each book was read, the mothers filled out The Story Book Information Form for each book. Interviews were conducted with re-mothers after a ten-week interactive book reading process.

Results: When the results of the study were examined, it was noted that while there were no significant differences in the language development of children reading interactive books in the quantitative findings, in the second interviews in the qualitative findings, maternal opinions emphasized the language development of children more.

Conclusions: It is important to educate all parents who have children in early childhood on reading interactive books.

Keywords: Interactive book reading; language development; book

Atıf için (How to cite): **Hafizoğlu Çelik G, Er S, Yıldız Bıçakçı M.** Etkileşimli Kitabi Okuma Sürecinin Çocukların Dil Gelişimlerine Etkisi. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2020;3(1):1-10.

GİRİŞ

Çocuklar daha ana karnındayken annesinin sesini ve dilindeki vurguları fark edip, dünyaya geldikten sonra duydukları bu dili kolaylıkla öğrenebilme kapasitesine sahiptirler (Güneş, 2010). Dünyadaki tüm çocuklar dil becerilerini kazanmaya başladıkları ilk dönemde aynı sesleri kullanarak evrensel bir sıra izleyerek konuşmaya başlarlar (Yavuzer, 2013). Bu evrensel sıra 18-36 ay itibarıyla farklılaşmaya başlar. Yeni doğan bebek için ilk iletişim kurma yolu ağlamaktır. İkinci ay itibarıyla ‘aaa’, ‘ooo’, ‘eee’ gibi açık ünlülerle sesler çıkartmaya başlarlar (Yıldız Bıçakçı ve Aral, 2009). Aslında bebekler bilinçsizce çıkardıkları bu seslerle, ileride konuşurken kullanacakları sözcüklere, cümlelere hazırlık yapmış olurlar. Altıncı ayla birlikte çocuklar memnuniyetlerini veya rahatsızlıklarını seslerle ifade edebilirler. Sekizinci ayda ise vurgulanan heceyi, yetişkinlerin ses tonunu taklit edebilir. On ikinci ayla birlikte bir veya bir kaç sözcüğü yan yana getirerek konuşurlar. On sekizinci ayda 20 olan sözcük kapasitesi yirmi dördüncü ayla 200-300 sözcüğe ulaşır. Sözcük dağarcığı otuz altıncı ay civarında 900-1000’e ulaşır ve çocuklar 3-4 sözcüklü cümleleri kurabilir hale gelirler. Cümlelerinde özne ve yüklemi dilbilgisine uygun olarak doğru kullanıp, bir durum hakkında konuşabilirler (Dilci, 2014).

Dilin bu kazanım süreci farklı kuramlar ile açıklanır. Dilin gelişiminde yetişkinler yardımcı rol üstlenip çocuğun anadilini geliştirmesini desteklerler (Berk, 2013). Skinner (1957) doğacı yaklaşımı savunur ve dil kazanım sürecinde dili taklit eden bebeğin yetişkin tarafından ödüllendirilmesinin, dilin pekişmesini ve konuşmanın yolunu açtığını savunur (Bayhan ve Artan, 2007). Doğumdan itibaren dilin gelişim sürecinde biyolojik veya çevresel faktörlerin olduğu savunulurken, Piaget ve Vygotsky içsel kapasite ile çevresel etkiler arasındaki sürekli bir etkileşim olduğunu savunurlar. Yani dil gelişiminin sadece kalıtsal özelliklerin veya sadece çevresel uyarıların bir sonucu değil, her ikisinin etkileşimi ile şekillenen bir süreç olduğunu ifade ederler (Smith, 2006; Yıldız Bıçakçı ve ark, 2018). Yapılan çalışmalar da dil gelişiminde çevresel uyarıcıların etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çevresel uyarıcılar arasında çocuklara hikaye kitapları okumak çocuklarda dil gelişimini desteklemede en çok kullanılan yollardan biridir.

Çünkü hikayeler zengin kelime içeriği, tekrarlar, metaforlar veya dialoglar ile çocukların dili öğrenmelerinin yolunu açar (Cameron, 2001). Araştırmalar çocuklara hikaye kitabı okumanın çocukların farklı gelişim alanları üzerinde önemli kazanımları olduğunu gösterken, çocukların erken okuryazarlık ve dil kazanımlarının düzenli kitap okumayla arttığını savunmuştur (Aram and Levin, 2002; Isbell et al., 2004). Yapılan pek çok deneysel çalışmalar incelendiğinde de, anne babaların çocuklarla hikaye kitabı okumaları ile çocukların dil gelişimleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Whitehurst et al., 1988; Arnold et al., 1994; Hargrave and Senechal, 2000; Chow and McBride-Chang, 2003; Er ve ark., 2013; Yıldız Bıçakçı ve ark., 2017). Ancak çocuklara hikaye kitabı okumanın çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini artırılmasında bu hikayelerin etkileşimli okunmasının yararı oldukça güçlüdür (Caulfield, 2000).

Whitehurst ve arkadaşları (1988) tarafından geliştirilen etkileşimli hikaye kitabı okuma yaklaşımı hikayeyi okuyan ile dinleyen zamanla rollerini değişmesini savunur. Yani hikayeyi okuyan kişinin süreç içerisinde etkin bir dinleyici olması ve çocuğa hikaye ile ilgili soru soran kişi olması beklenmektedir. Yetişkinin yapması gereken çocuklara karakterler ve öyküdeki olaylar hakkında soru sorması, hikaye kitabında yer alan resimdeki bir nesneye veya eyleme işaret ederek isimlendirmelerini ve öyküyü kendi yaşamlarıyla ilişkilendirmelerini sağlaması, çocuktan hikayede geçen ifadeyi veya cümleyi tamamlamasını istemesidir. Bu girişimler etkileşimli hikaye kitabı okumanın yolunu açar (Lonigan et al., 1999; Whitehurst et al., 1994a, Whitehurst et al., 1994b; Justice and Pence, 2005). Çocukların analitik düşünme becerileri etkileşimli hikaye kitabı okuma sırasında sorulan sorular veya yapılan yorumlar ile gelişir. Sorulan soru karşısında düşünen çocuk duygu ve fikirlerini iletme ihtiyacı içinde konuşmaya yönelecek ve ifade edici dili geliştirecektir. Çocuklarla yapılan etkileşimli kitap okuma çalışmaları çocukların okunamı anlama ve sorgulama yeteneğini artırıp, çocukların düşünme ve dil becerilerini geliştirmede olumlu etki yaratmaktadır (Justice and Pence, 2005; Saracho and Spodek, 2010).

Çocuğun kalıtsal özellikleri ile birlikte çevrenin ve çocuğa sağlanan desteğin dil gelişimi üzerinde etkisi tartışmasız oldukça önemlidir. Bu nedenle çocuğa doğumundan itibaren destek

sağlamada ilk adım çocuğa uygun ortamların sağlanması ve uygun yaklaşımların kullanılmasıdır. Yukarıda belirtilen etkileşimli hikaye kitabı okuma konusundaki bilgiler ışığından yola çıkarak, bu çalışmada 0-36 ay arasında çocuğa sahip annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın desenine, çalışma grubu, veri toplama araçlarına, veri toplama yöntemine ve verilerin analizine değinilmiştir.

Çalışmanın Deseni: Yapılan bu çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması, araştırmacının veriler toplayarak analiz ettiği veriler sonucunda ulaştığı bulguları eklediği ve yalnızca bir çalışmada nitel ve nicel yaklaşımları birlikte kullanarak çıkarımda bulunduğu bir tür araştırmadır (Creswell and Plano Clark, 2015). Bu araştırmada da iki aşamalı bir süreç izlenmiştir. Araştırmada önce nicel bir yöntem sonrasında bunu tamamlamak ve araştırmacının nitel verilerin görüşme yöntemiyle toplandığı karma yöntemlerden sıralı karma yöntem deseni (Creswell, 2014) kullanılmıştır. Nicel çalışma yarı deneysel, nitel çalışma ise görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Nicel araştırma değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyerek nesnel kuramları test etme yaklaşımı olan çalışmalardır (Creswell, 2014). Bu araştırmada, etkileşimli kitap okumanın çocukların gelişimi üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla ön test, son test yarı deneysel desen kullanılmıştır. Desende bağımlı değişken çocukların dil gelişimi, bağımsız değişken ise çocukların dil gelişimi üzerine etkisi incelenen etkileşimli kitap okuma sürecidir (Büyüköztürk ve ark., 2014). Nitel araştırma, ayrıntılı ve derinlemesine veri toplama, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme, mevcut durumları anlama ve açıklama amacıyla kullanılmıştır (Büyüköztürk ve ark., 2014). Yıldırım ve Şimşek (2011), nitel araştırmayı gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2014). Bu araştırmanın

verileri görüşme türlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, görüşme soruları araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış olsa da, görüşmedeki gelişmelere göre yeni sorular düşünmek ve sormak gerekebilir. Bu nedenle araştırmacı görüşme sırasında katılımcılara kısmi esneklik sağlayarak oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin vermektedir (Ekiz, 2003; Karasar, 2009).

Çalışma Grubu: Bu çalışmanın çalışma grubunu Ankara ili merkez ilçesinde bulunan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı özel okul öncesi kurumuna devam eden 20-32 aylık olan beş çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Bu çalışma kapsamında özel eğitim kurumu amaçlama örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlama örnekleme yöntemi derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Özel bir okul öncesi eğitim kurumunda 20-32 aylık olan çocukların çalışmaya dahil olmasında ise gönüllük esas alınmıştır. Nicel çalışma grubunu çocuklar oluşturken, nitel çalışma grubunu anneler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan çocukların ikisi 30 aylık, ikisi 32 aylık ve biri 20 aylık iken çalışma başlamıştır. Çalışmaya katılan annelerin öğrenim düzeyi lisans veya lisansüstü düzeydedir.

Veri Toplama Aracı: Çalışmada kullanılan araçlara ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Gazi Erken Çocukluk Gelişim Değerlendirme Aracı: Gazi Erken Çocukluk Değerlendirme Aracı (GEÇDA), Temel ve arkadaşları (2005) tarafından sıfır-altı yaş arasındaki çocukların gelişimlerinin detaylı değerlendirilmesi, eğitim hayatlarının düzenlenmesi ve çocuklarda gözlenebilecek gelişimsel yetersizlikleri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu değerlendirme aracının güvenilirliği KR-20 ile ölçülmüş olup sonuçları incelendiğinde; genel toplamda 0.82 ile 0.94, psikomotor gelişim alt testinde .57 ile .88, bilişsel gelişim alt testinde 0.47 ile 0.84, dil gelişimi alt testinde 0.52 ile 0.86 ve sosyal-duygusal gelişim alt testinde ise 0.47 ile 0.81 arasında değişiklik gösterdiği gözlenmektedir. Bu sonuçlar aracın güvenilirliğinin epey yüksek olduğunu göstermektedir. Aracın alt test puanlarının genel gelişim puanları ile korelasyonları 0.64 ile 0.93, düzeltilmiş toplam puanları ile korelasyonları ise 0.47 ile 0.81 arasında bulunmaktadır. GEÇDA; psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal

gelişim olmak üzere dört alt testten oluşmakta ve dil gelişimi alt testinde 60 madde bulunmaktadır. Uygulama esnasında gözlenemeyen maddeler çocuğun anne baba ya da yanında olan yakınına sorularak değerlendirilmektedir. GEÇDA'da, prematüre bebeklerin yaş hesaplaması göz önünde bulundurulmaktadır (Temel ve ark., 2005). Bu çalışmanın amacı doğrultusunda sadece dil gelişim puanları dahil edilmiştir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Annelerin çocuklarına etkileşimli kitap okuma sürecinin çocukların dil gelişimlerini belirlemek amacıyla "Yarı Yapılandırılmış Anne Görüşme Formu" kullanılmıştır. Form annelerin kitap okumanın çocukların dil gelişimi üzerindeki etkilerini kendi gözlemlerinden değerlendirmelerini içeren üç sorudan oluşmaktadır. Bu sorularda "Çocuğunuz ile kitap okuma sürecinde gözlediğiniz değişimler nelerdir?, Çocuğunuzun bu süreçte gelişimsel değişimi hakkında görüşleriniz nelerdir? Çocuğunuzun dil gelişimine ilişkin görüşleriniz nelerdir?" yer almaktadır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu araştırmanın amacı ve nitel çalışmaya uygunluğu açısından değerlendirilmek üzere uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda sunulan görüşler dikkate alınarak Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna son şekli verilmiştir. Uzman görüşü sonrasında öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak bir pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu pilot görüşmede soruların anlaşılabilirliğine dikkat edilmiş ve ardından düzeltmeler yapılarak kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu yüz yüze uygulanmış olup, uygulama süreci yaklaşık 10 dakika sürmüştür. Görüşme sürecinde veriler yazılarak ve ses cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerin hepsi randevu alınarak, özel bir okul öncesi eğitim kurumunda boş bir odada gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında güvenilirlik için sorular aynı sırada yönlendirilmiştir.

Annelerin Çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Süreçlerine İlişkin Eğitim Semineri: İlk görüşme sonrasında annelere üç oturumdan oluşan çocuklarına kitap okuma süreçlerine ilişkin eğitim semineri verilmiştir. Bu seminerin birinci oturumunda çocukların dil gelişim özellikleri ve dil gelişimini destekleme konusunda bilgiler örneklerle sunulmuş, daha sonra kitabın çocuğun gelişimi üzerindeki etkileri, çocuklara uygun resimli kitapların özellikleri ve çocuklara kitap seçerken dikkat edilmesi gerekenler, kitapların özellikleri ve çocuklara etkileşimli kitap okuma teknikleri

hakkında bilgiler verilmiş olup, seminerin ikinci ve üçüncü oturumlarında etkileşimli kitap okuma teknikleri kitaplar üzerinden uygulamalı olarak ele alınmıştır. Seminer, özel bir okul öncesi eğitim kurumunda boş bir odada gerçekleştirilmiştir.

Kitap Okuma Süreci: Anneler ile ilk görüşmenin ardından araştırmacılar tarafından annelere kitaplar hediye edilmiş ve çocukların gelişimsel özelliklerine yönelik okunabilecek kitap listeleri verilmiştir. Kitap okuma sürecinde anneler hediye edilen ve önerilen kitaplardan dokuz hafta boyunca haftada üç kitap olmak üzere yirmi yedi kitabı çocuklarına okumuşlardır. Her bir kitap okunduktan sonra anneler her bir kitap için hazırlanan Öykü Kitabı Bilgi Formunu doldurmuştur. Ayrıca annelerin çocuklarından okunan kitapla ilgili resim yapması istenmiş ve resmin arkasına öykü kitabının adı ve çocukların öykü hakkında yaptıkları yorumlar anneler tarafından not edilmiştir. Annelerden çocuklarına kitap okurken video çekimi yapmaları istenmiştir. Bu süreçte araştırmacılar her hafta annelerle iletişime girmişler, haftalık değerlendirme formları/belgelerini (öykü kitabı bilgi formu ve video çekimleri) ile annelerden süreci değerlendiren mektuplarını almışlar, incelemişler ve değerlendirmelerine ilişkin geri bildirimlerde bulunmuşlardır. *Öykü Kitabı Bilgi Formu*, çocukların okuduğu öykü kitaplarının izlenmesi amacıyla kullanılan forma çocuklar okudukları kitaplar hakkında resim yapmışlar, anneler ise kitap hakkındaki bilgiler ile çocukların kitap okurken hissettikleri not almışlardır. Her bir çocuk için 30 adet olan bu form annelerin çocuklarına okudukları kitapları takip etmek ve çalışmanın sürecinin nasıl gittiğini görmek amacıyla kullanılmıştır. Video çekimleri ise annelerin etkileşimli kitap okuma sürecini nasıl yürüttüğünü araştırmacı tarafından izlemek için istenmiştir. Videolar anneler ile birlikte izlenerek etkileşimli kitap okuma sürecine ilişkin bilgiler tartışılmıştır. Video çekim paylaşımları iki üç hafta gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışmanın başlangıcında gerçekleştirilen bilgilendirme seminerinin ardından üçüncü, altıncı ve onuncu haftada çocukların annelere ile bilgilendirme ve değerlendirme toplantıları yapılmış ve onuncu haftanın sonunda ise anneler ile ikinci görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Süreci: Çalışma grubu oluşturulmadan okul öncesi eğitim kurumunda yapılacak olan çalışmanın süreci hakkında bilgi vermek üzere anneler toplantıya davet edilmiştir. Bu bilgi doğrultusunda çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 18-36 aylık olan on bir

çocuk ve anneleri dahil edilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce çalışmaya katılmayı kabul eden annelere Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, çocuklara ise GEÇDA uygulanmıştır. Ardından annelere üç oturumdan oluşan çocuklarına kitap okuma süreçlerine ilişkin bilgilerin yer aldığı seminer verilmiştir. Bu seminerin ardından annelerin çocuklarına haftada üç kez on hafta boyunca kitap okudukları süreç başlamıştır. Her bir öykü okunduktan sonra anne her bir kitap için hazırlanan “Öykü Kitabı Bilgi Formu”nu doldurmuştur. Doldurulan formlar haftalık olarak e-posta yoluyla araştırmacılara ulaştırılmıştır. Aynı zamanda 3. 6. ve 10. haftalarda çalışmaya katılan gönüllü annelerle araştırmacılar süreçle ilgili kısa süreli yüzyüze ya da telefon ile görüşmeler yapmışlar ve annelerin sorularına cevap vermişlerdir. Annelerin çocuklarına okudukları kitapları takip etmek için haftalık olarak doldurmaları istenen Öykü Kitabı Bilgi Formu e-posta yoluyla veya ara toplantılarda elden istenmiş ancak bu süreci devam ettiremeyen anneler ve çocukları çalışma grubundan çıkartılmışlardır. Toplam on bir çocuk ve annelerle başlanan çalışma, beş çocuk ve anneleri ile sonlanmıştır. En son olarak çalışmayı sonuna kadar devam etmiş olan annelere Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu, çocuklara ise GEÇDA uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Nicel boyuttaki veriler yani çocukların kitap okuma öncesi ve sonrası Gazi Erken Çocukluk Gelişim Değerlendirme Aracı (GEÇDA) dil alt testinden aldıkları puanları arasındaki farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Wilcoxon işaretli

sıralar testi kullanılmıştır. Nitel boyutta, görüşme formundan elde edilen veriler ise, betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve temalar ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Yapılan bütün görüşmeler bu kod numaraları altında kelime işlemciye aktarılmıştır. Sonra ortak ya da benzer veri birimlerinin kodlanmasıyla kavramsal temaların yaratılması işlemi kapsayan kategori oluşturma yaklaşımı uygulanmıştır (Bogdan and Biklen, 1992). Katılımcıların kimliğinin gizli tutulması açısından, görüşme esnasında katılımcılar K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) olarak kodlanmış, bazı katılımcı görüşleri bulgular ve tartışma bölümünde doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın verilerinin toplanması sürecinde, annelerin gönüllükleri esas alınmıştır. Annelere süreç hakkında bilgi verildikten sonra sözlü ve yazılı onamları alınmıştır. Araştırmada Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun davranılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bulguları, nitel bulgular ve nicel bulgular olarak sunulmuştur.

Nicel Bulgular

Çocukların GEÇDA-dil alt testinden aldıkları ön test ve son testi puan ortalamalarına ait Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1. Gazi Erken Çocukluk Gelişim Değerlendirme Aracı (GEÇDA)-Dil Alt Testinden Aldıkları Ön Test Ve Son Testi Puan Ortalamalarına Ait Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Gazi Erken Çocukluk Gelişim Değerlendirme Aracı	Ön test Son Test	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	P
Dil Alt Testi	Negatif sıra	1	3.00	3.00	-736	.0461
	Pozitif sıra	3	2.33	7.00		
	Eşit	1				

Tabloda görüldüğü gibi etkileşimli kitap okuma süreci Çocukların GEÇDA dil alt testi puanlarında anlamlı farklılık yaratmamıştır. Nicel verilerin deneysel bir süreci kapsamaması nedeniyle 11 bebek ve annesi ile başlanmış olup, çalışmada gönüllük esaslı göz önünde bulundurulması nedeniyle son teste kadar

çalışmayı sürdürmeyen bebek ve anneler değerlendirilmeye alınmamıştır. Bu nedenle çalışmaya sadece deneysel süreci uygun ve tam olarak tamamlayan bebek ve anneleri alınmıştır.

Nitel Bulgular

Çalışmanın nitel bulgularında sorulan üç sorunun cevaplarından gelen yanıtlar sonrasında

annelerin çocukların gelişimine katkılarına ilişkin görüşleri hem ilk görüşmede hem de son görüşmede dil ve bilişsel gelişime odaklanıldığı dikkati çekmektedir. İlk görüşmede dil gelişimi (f:2) ve bilişsel gelişime (f:1) daha az vurgu yapılırken, son görüşmede dil gelişimi (f:5) ve bilişsel gelişime (f:5) daha fazla vurgu yapıldığı görülmüştür. Aşağıda annelerin etkileşimli kitap okumanın çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerine ilişkin verdikleri yanıtlara örnekler:

Ön görüşmeye ait örnekler

"...çevresindeki eşyaların isimlerini kitapta söylüyor..." K2 (32 ay) (Dil)

"...İsimleri ve karakterleri öğrenir, nesnelere ve olayları takip etmeyi öğrenir..." K3 (20 ay) (Dil-Bilişsel)

Son görüşmeye ait örnekler

"...Kitapta kediyi görmüştü, sonra sokakta kediyi görünce kendi diliyle kediyi çağırmıştı. Kitapta tekrar kedi gördüğünde kitaba sarılmıştı..." K2 (32 ay) (Dil-Bilişsel)

"...Kitapta yeni öğrendiği sözcükleri çevresinde arıyor ve gördüğünde kitabımı çıkartıyor..." K3 (20 ay) (Dil-Bilişsel)

"...Çevredeki tüm nesnelere özellikleri ile söylemeye merak saldı, tüm nesnelere özelliklerini söyleme çabasında ve bu çabayı gerçekleştirebiliyor..." K4 (30 ay) (Dil-Bilişsel)

"...Zaman zaman okuduğu kitap ile ilgili evde oyun oynamak istiyor, kitapta gördüklerini oyunlaştırıyor. Örneğin; arkadaşıyla tartışmış çocuğu canlandırıp neden üzülmediğini anlatmak..." K5 (32 ay) (Dil-Bilişsel)

TARTIŞMA

Bu çalışma sonuçları incelendiğinde nicel sonuçların etkileşimli kitap okuma sürecinin nicel bulgulara etkili olmadığı görülürken nitel bulgular da annelerin ifadeleriyle etkileşimli kitap okumanın dil ve bilişsel gelişim alanları üzerine etkili olduğu görülmektedir. Bu sonuç nicel sonuçların anlamlı bulunmamasının nedeni standart testlerin dil gelişim sürecindeki ayrıntıları tam olarak sunmaması, ancak nitel bulgulara da bu ayrıntıların süreç içinde gözlenmesinin etkisiyle açıklanabilir. Beklenen sonuç on haftalık sürekli etkileşimli kitap okuma sürecinin nicel bulgulara da yansımalarıyla birlikte bu yansımaların uzun vadede daha net ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Ayrıca nitel bulgu sonuçlarının annelerin çocukları ile etkileşimli kitap okuma sürecinin çocukların gelişimsel açıdan nasıl destekleyeceklerini öğrenmeleri, çocuklarında

gözlemledikleri davranışlar ve değişimler sonucunda annelerin görüşlerinin olumlu yönde değişmesiyle ifade edilebilir.

Bebekler dünyaya ihtiyaçlarını ve isteklerini ifade edebilecek becerilere sahip olarak gelirler. Fakat iletişim kurma ve kendilerini ifade etme şekilleri genellikle jest, mimik, göz teması ve işaretlerle sınırlıdır (Turan ve Topçu, 2006). Bebeğin kendisine bakım veren kişiyle ortak dikkat geliştirme etkinliklerinin süresi ve niteliği arttıkça bebeğin sözel ve sözsüz iletişim becerileri de artmaktadır (Carpenter et al., 1998). Etkileşimli kitap okuma da temelde anne ve çocuk etkileşimine dayanarak hedefleri arasında çocuğun sözcük bilgisini ve sözel dil becerilerini geliştirmek olan bir yetişkin ile çocuğun etkileşim halinde kitap okuduğu süreci ifade etmektedir (Whitehurst et al., 1988; Whitehurst, et al., 1994; Whitehurst, et al., 1994). Etkileşimli kitap okumada çocuk ve yetişkin yer değiştirir. Çocuk yetişkinin yardımıyla öyküyü anlatan kişi olmayı öğrenir, yetişkin okuma sırasında çocuklara konuşmaları için fırsatlar vererek, sorular sorarak, öyküyü tanımlamasına, yorumlamasına, çocukların soru sormalarına izin vererek, bilinmeyen kelimeleri açıklayarak, okuma aktivitesi boyunca öğrenilen yeni kelimeleri tekrarlayarak öğrenmelerine yardımcı olur. Etkileşimli kitap okuma tekrarlı okumaya dayanan ve çocuğun okuma etkinliğine aktif katılımını sağlayan bir süreci ifade etmektedir (Ergül ve ark., 2015). Bu nedenler etkileşimli kitap okuma çocukların dil gelişimine ve dil gelişim ile yakından ilişkili bilişsel gelişime oldukça katkı sağlayabilmektedir. Bu durum son görüşmelerde ifade edilen "...Kitapta yeni öğrendiği sözcükleri çevresinde arıyor ve gördüğünde kitabımı çıkartıyor..." ile "...Çevredeki tüm nesnelere özellikleri ile söylemeye merak saldı, tüm nesnelere özelliklerini söyleme çabasında ve bu çabayı gerçekleştirebiliyor..." cümlelerinde açıkça görülmektedir. Ebeveyn ve çocuk arasında etkileşimli şekilde yapılan bu tür etkinlikler çocukların, sözcük ve kavram bilgilerini geliştirmekte, karmaşık dil yapılarını öğrenmelerini sağlamakta ve düşünceyi söze dökme becerilerini ilerletmektedir (Savaş, 2006). Hargrave ve Sénéchal (2000) ifade edici dil gelişimlerinde gecikme olan çocuklarla yaptıkları çalışma sonucunda düzenli ve paylaşımlı kitap okumanın çocukların kelime dağarcıklarını arttırdıklarını belirtmişlerdir. Hindman, Skibbe ve Foster (2014) çocuklar ve aileleri ile birlikte yapılan çalışma sonucunda tartışmalı kitap

okumanın dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerilerinde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır.

Çalışma sonucunda elde edilen bu bulgular doğrultusunda etkileşimli kitap okuma konusuna erken çocukluk döneminde çocuğu olan tüm anne babalara bu konuda eğitim

verilmesi, anne babaların çocuklarına daha erken dönemde kitap okumaya başlamaları için farkındalık eğitim ve kampanyaları yapılması ve bu eğitim ve kampanyalar eğitimcilerin gözetiminde resmi, özel ve sivil toplum örgütleri tarafından yürütülmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

Aram D, Levin I. Mother-Child Joint Writing and Storybook Reading: Relations With Literacy Among Low SES Kindergarteners. *Merrill-Palmer Quarterly* 2002; 48(2): 202–24.

Aram D, Shapira R. Parent-Child Shared Book Reading And Children's Language, Literacy, and Empathy Development. *Rivista Italiana di Educazione Familiare*, 2012; 1(2): 55-65.

Arnold DH, et al. Accelerating Language Development Through Picture Book Reading: Replication and Extension To A Videotape Training Format. *Journal of Educational Psychology* 1994; 86(2): 235–43.

Bayhan P, Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları; 2007; 240-45.

Berk L. *Child Development* (9th Ed.) Boston, MA: Pearson Cameron. 2013; 245-50.

Carpenter M, et al. Social Cognition, Joint Attention, and Communicative Competence From 9 to 15 Months of Age. *Monographs of The Society For Research in Child Development* 1998;63(4):i-174. <http://dx.doi.org/10.2307/1166214>

Caulfield J. *The Storytelling Club: A Narrative Study of Children and Teachers As Storytellers.* (Doctoral Dissertation, University of Toronto, 2000). *Dissertation abstracts international* 2000; 61, 4273A. <https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/14217/1/NQ53700.pdf>

Chow WYB, McBride-Chang C. Promoting Language and Literacy Development Through Parent Child Reading In Hong Kong Preschoolers. *Early Education and Development* 2003; 14(1): 233–48.

Dilci T. *Gelişim psikolojisi.* İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık; 2014;150-52.

Er S, ve ark. Identifying The Relationship Between N Children's Language Skills and Parents' Self Efficacy In Story Reading. *Procedia: Social and Behavioral Sciences* 2013; 93(1): 1269-74.

Ergül C. ve ark. Anasımflarında Gerçekleştirilen Birlikte Kitap Okuma Etkinliklerinin Etkileşimli Kitap Okuma Bağlamında İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2015; 11(3): 603-19.

Güneş F. Ninnilerin Çocukların Dil Ve Zihinsel Gelişimine Etkisi. *Journal of World of Turks* 2010; 2(3): 27-38.

Hargrave AC, Sénéchal M. A Book Reading Intervention with Preschool Children Who Have Limited Vocabularies: The Benefits of Regular Reading and Dialogic Reading. *Early Childhood Research Quarterly* 2000; 15(1): 75-90.

Hindman AH, et al. Exploring The Nature Of Parental Talk During Shared Book Reading And Its Contributions To Preschool Language And Literacy: Evidence From The Early Childhood Longitudinal Study–Birth Cohort. *Reading & Writing: An Interdisciplinary Journal* 2014 27(3); 287- 313.

Isbell R, et al. The Effects of Storytelling and Story Reading on the Oral Complexity and Story Comprehension of Young Children. *Early Childhood Education Journal* 2004; 32(3): 157-63.

Lonigan CJ, et al. Effects of Two Shared-Reading Interventions On Emergent Literacy Skills of At-Risk Preschoolers. *Journal of Early Intervention* 1999; 22(4): 306-22.

Saracho ON, Spodek B. Parents and Children Engaging in Storybook Reading. *Early Child Development and Care* 2010; 180 (10): 1379-98.

Savaş B. *Okuma Eğitimi ve Çocuklarda Dil Gelişimi.* İstanbul: Alfa Bas. Yay.; 2006; 89-92.

Skinner BF. *Verbal Behavior.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall; 1957; 1044-57.

Smith TJ. *Early Child Development.* (4 th ed). United States of America: Pearson Education; 2006;440-5

Tercanlı Metin G, Gökçay G. *Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Kitap Okuma: Çocuk Sağlığı İzlemlerinde Etkili Bir Gelişim Önerisi.* *Çocuk Dergisi* 2014; 14(3): 89-94. Doi: 10.5222/J.Child.2014.089

Turan F, Topçu G. *İletişim ve Dil Gelişimi.* Edt. Metin, N. *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi.* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık; 2016.

Whitehurst GJ, Lonigan CJ. Child Development and Emergent Literacy. *Child Development* 1998; 69(3): 848-72.

Whitehurst GJ, et al. A Picture Book Reading Intervention in Day Care and Home for Children From Low-Income Families. *Developmental Psychology* 1994; 30(5): 679-89.

Whitehurst GJ, et al. Outcomes of an Emergent Literacy Intervention In Head Start. *Journal of Educational Psychology* 1994a; 86(4): 542-55.

Whitehurst GJ, et al. Outcomes of an Emergent Literacy Intervention in Head Start. *Journal of Educational Psychology* 1994b; 86(4): 542–55.

Whitehurst GJ, et al. Accelerating Language Development Through Picture Book Reading. *Developmental Psychology* 1988; 24(4): 552–59.

Yavuzer H. *Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu.* İstanbul: Remzi Kitabevi; 2013; 220-5

Yıldız Bıçakçı M, ve ark. Annelerin Çocuklarına Etkileşimli Kitap Okuma Sürecine İlişkin Görüşleri. TED Eğitim ve Bilim Dergisi 2017; 191(42): 53-68.

Yıldız Bıçakçı M, ve ark. Etkileşimli Öykü Kitabı Okuma Sürecinin Çocukların Dil Gelişimi Üzerine Etkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi 2018; 26(1): 201-208. DOI:10.24106/kefdergi.375865.

Yıldız Bıçakçı M, Aral N . Dil Gelişimi, Eğitim Psikolojisi, Ed. N. Aral ve T. Duman, İstanbul: Kriter Yayınevi; 2009; 115-130.

Young KT, et al. The Commonwealth Fund Survey of Parents With Young Children. New York: The Commonwealth Fund; 1996. Erişim Tarihi:24.07.2019.

EXTENDED ABSTRACT

All the children in the world start earning in the first period using their language skills and start speaking the same sounds following is a list of universal. It is in the process of language development from birth to biological or environmental factors, it is argued that, while Piaget and Vygotsky believe that is a continuous interaction between internal capacity and environmental influences. So, the hereditary properties of language development is not only or simply a result of environmental stimuli, a process that is shaped by the interaction of both express. Together with the hereditary characteristics of the child, arguably provided to children to support language development and the effect on the environment is quite important. Therefore the first step in providing support after the child's birth the child and appropriate approaches to the provision of a suitable environment for use. The use of approaches appropriate to the child based on the idea of interactive book reading for children between mothers with children 0-36 months in this study of the process aims to examine the impact on children's language development. This study was a mixed method is used. First research interview the researcher collected the qualitative data after a quantitative method mixed method mixed methods sequential method and the complete design was used. The quantitative study quasi-experimental, qualitative study with interview method is realized. This is a research on the development of children in order to determine the impact of interactive reading pre-test and post-test quasi-experimental design was used. The dependent variable in the pattern of the child's linguistic development, interactive book reading on the language development of children have examined the effect of the argument is the process. The data of this research, types of interview semi-structured interview technique were collected. The study group of this study is situated in the Central District of Ankara province, family, labour and Social Services Ministry of private pre-school institutions is ongoing and five-month-old children and their mothers consisted of 20-32. The sampling method were determined by amaclama private educational institution within the scope of this study. A private pre-school educational institution at 20-32-month-old children to be included in the study is based on gonulluk. When you are creating children the quantitative study group, Mothers group constitutes the qualitative study. Two of the children who participated in the study 30-month, two 32-one month and started working when he was 20 months old. The educational level of mothers who participated in the study in the undergraduate or graduate level. A interactive book reading and language development of children of mothers for their children process, identify order "semi-structured Mother interview form" was used. Form book reading and language development of children from mothers that contain evaluations of the effects on their eyes is composed of three questions. In this issue "What are the changes you observe with your child in the process of reading a book?, What are your views about your child's developmental change in this process? What are your views in relation to your child's language development?" is located. Semi-structured interview and qualitative research objective to study the form of an expert opinion submitted to be evaluated in terms of suitability. As a result of offered assessments by considering the opinions of experts semi-structured interview has been given its final shape in the form. After the first meeting, consists of three sessions of the mothers, provided a training seminar on the processes of reading books to children. Veteran early childhood developmental assessment tool was used in the assessment process of infants. Veteran Early Childhood Development Assessment Tool ; psychomotor, cognitive, language and social-emotional development, including four sub-tests on the test consists of 60 articles and Child Language Development are there. Substances that cannot be observed during the application are assessed by either the child's parents questions to close with. Gecda premature are taken into consideration in the calculation of the age of the infant (Basic and colleagues, 2005). For the purposes of this study, only scores for language development were included. The sizes of children's books reading quantitative data pre-and post-Veteran Early Childhood Development Assessment Tool (GECDA) vary between their score on the

language test in order to determine whether, Wilcoxon signed rank test was used. The qualitative dimension, has been investigated by descriptive analysis using the data obtained from Interview form. The results of this study when we examined the quantitative results of the quantitative findings shows that the interactive process is not effective in reading a book, while also reading books interactively with the qualitative findings of mothers expressions, language, and cognitive development, it is observed that the effective areas. This result is the reason for the lack of significant quantitative results in the process not to present the full details of the standard tests of language development, but observed in the process of the qualitative findings with the effect of these details can be explained. The expected result is a ten-week, interactive book reading is reflected in the findings of quantitative continuous process, although it is believed that this reflection will emerge more clearly in the long run. Also the results of the qualitative findings the process of interactive book reading to support children's development and mothers with children they learn how children and observing behaviors of mothers with a positive change as a result of changes of the views can be expressed.